

DOĞAL ARAZİ BÖLÜNÜŐÜ-ARAZİ KULLANIMI İLİŞKİSİ

Dr. Rűya BAYAR

DOĞAL BİTKİ ÖRTÜSÜ - ARAZİ KULLANIM İLİŞKİSİ

İnsanın hiçbir müdahalesi olmaksızın iklimin, jeolojik, jeomorfolojik ve hidrografik yapının, toprak örtüsünün, yükseltinin, bakı ve eğimin kontrolünde yetişmiş bitkilerin yeryüzünde oluşturduğu örtü **“doğal bitki örtüsü”** dür. Doğal bitki örtüsü kimi yerde sık ve uzun boylu ağaçlar halinde ormanları oluşturdukları halde, kimi yerde sık veya cılız çalılıklara dönüşmekte, orman ve çalılıkların ortadan kalktığı yerlerde ise savanlara, steplere dönüşmektedir.

Geniş alanlar kaplayan sık ve gür orman örtüsü, insanın yeryüzündeki faaliyet sahalarını sınırlandırmaktadır. Bu alanlarda yerleşme ve tarım alanı açmak için mutlaka uygun yerlerde parçalar halinde orman tahrip edilmektedir.

Ormanlardan ekonomik amaçlı olarak yararlanma ve kazanç sağlamak amacıyla ormanların korunması, bakımının yapılması, yenileştirilmesi ve işletilmesiyle ilgili faaliyetlerin bütününe **ormancılık** denir. Yeryüzündeki ormanlardan ekonomik amaçlı olarak yararlanma usullerine geçmeden önce ormancılık faaliyeti içinde yer alan **orman, orman alanı, meşcere, fundalık, koru** gibi bazı önemli terimler hakkında bilgi sahibi olunması gerekmektedir.

Niteliđi ne olursa olsun, ormanlar insanların sıkı etkileşim halinde buldukları alanlar olup, ekonomik amaçlı olarak hammadde temin edilen yerlerdir. Ormanlardaki ağaçlar her şeyden önce insanların yakacak ve kereste ihtiyacını karşıladıkları doğal hammaddedir. Kâğıt sanayiinin hammaddesi olan selüloz yine ağaçlardan elde edilmektedir. Ahşap inşaat malzemesi ve mobilya sanayiinde de gene ormanlardaki ağaçlardan yararlanılmaktadır. Çam ağaçlarından elde edilen reçine, meşe ağaçlarından elde edilen meşe palamudu, günlük ağaçlarından elde edilen sığla yağı, tropikal kuşak ormanlarında yetişen kauçuk ağaçlarından elde edilen kauçuk, sanayinin çeşitli kollarında yaygın olarak kullanılan orman hammaddeleridir.

Ormanlarda yetişen ağaçların meyve ve çiçekleri ile orman altı florası içinde yer alan bitkiler (ıhlamur, kestane, ceviz, fındık, yabani armut, böğürtlen, orman çileği, mantarlar ve eczacılıkta kullanılan bitkiler) doğal hammaddedir. İnsanlar bu bitkilerden çeşitli şekillerde yararlandıkları için, orman içlerine girerek bunları toplamakta ve satarak para kazanmaktadırlar. Orman içinde yer alan yerleşmelerde yaşayan insanların çoğu, orman işletmelerinde mevsimlik işçi olarak çalışıp para kazanmaktadırlar. Geçimini bu yolla kazanan insanları tarım sektöründe göstermek son derece hatalıdır. Çünkü yapılan iş, tarım değil ormancılıktır.

Ormanlardan doğrudan hammadde temin edip, kazanç elde etme amacıyla yararlanıldığı gibi, avcılık, hayvan otlatma, arıcılık ve hizmet amaçlı olarak ta yararlanılmaktadır. İnsanların dinlenmek, sağlıklı ortamda bulunmak amacıyla son yıllarda ormanlara akın etmesi buralarda hizmet sektörünün de canlanmasını sağlamıştır. Yaygınlaşan rekreasyon, sağlık ve sportif amaçlı tesislerin orman alanları içinde yer alması, çok yerde orman alanlarınının milli park haline getirilerek korunmaya alınması bunun en çarpıcı örnekleridir.

Steplerin insanın ekonomik faaliyet alanı içinde daha çok yerleşim, otlak ve tarım alanı olarak değerlendirildiğini görmekteyiz. Bu alanlar sahip oldukları zengin ot türleri ve barındırdıkları fauna sayesinde aynı zamanda arıcılık, avcılık ve toplayıcılık faaliyetleri için uygun yerlerdir.

ZOOCOĞRAFİK UNSURLAR - ARAZİ KULLANIM İLİŞKİSİ

Tabiattaki tüm hayvanları zoocoğrafik unsur veya fauna olarak adlandırılmaktadır. Tarihte bunlardan ekonomik amaçlı olarak yararlanma önce avlanma, daha sonra evcilleştirme yoluyla başlamış günümüze bu şekilde intikal etmiştir.

Doğal ortam içinde kendilerine uygun ortam koşullarında yaşayan hayvanların ekonomik amaçlı olarak çeşitli yöntemlerle yakalanmasına avcılık denir. İlk insanların yeryüzündeki ilk ekonomik faaliyetleri bütünüyle avcılığa dayanmaktaydı. Avlanan hayvanların etlerini yiyerek, kürk ve derilerini giysi yaparak yaşamlarını sürdüren insanlar, zamanla hayvanların bir kısmını evcilleştirerek onlardan yararlanmıştır. Ancak, insanlar tarafından evcilleştirilemeyen hayvanlar halen avlanmak suretiyle yakalanmakta ve hammadde üretimi bakımından değerlendirilmektedir. Doğada mevcut olan insan tarafından yetiştirilmemiş hayvanların avlanmasını doğal avcılık olarak nitelendirmek gerekmektedir. İnsanlar tarafından havuzlarda, kafeslerde yetiştirilen balıkların yakalanması çok kolay olduğu için avcılık kapsamı dışında tutulmalıdır.

Avcılık, **kara avcılığı** ve **su avcılığı** olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. **Kara avcılığında** avlanan hayvanları çeşitli kuşlar, aslan, kaplan, fil, geyik, karaca, tilki, kurt, dağ keçisi, yılan ve burada adlarını sayamayacağımız birçok hayvan oluşturmaktadır. İnsanlarla aynı doğal ortamı paylaşan bu hayvanların bilinçsizce katledilmesi doğal dengenin bozulmasına yol açtığı için, uluslararası kuruluşların girişimleri sayesinde kısıtlamalar ve avlanma yasakları getirilmiştir. Buna rağmen, dünyanın çok yerinde bu hayvanlar kaçak olarak avlanmaktadır. Avlanan hayvanlardan elde edilen hammaddelerin başında deri, kürk, fildişi, et ve yağ gelmektedir.

Su avcılığı, okyanuslar, denizler, göller ve akarsularda yapılmaktadır. Su ortamında avlanan canlıları balıklar, süngerler, midyeler, istiridyeler, deniz salyangozları, ıstakozlar, karidesler, kerevitler, su samurları, deniz aygırları, timsahlar ve bazı kuşlar oluşturmaktadır. Sularda avlanan bu hayvanlardan elde edilen hammaddelerin büyük kısmı gıda malzemesi olarak tüketilmekte veya çeşitli sanayi kollarında işlenerek piyasaya çeşitli şekillerde sürülmektedir.

Endemik zoocoğrafik unsurlar da bitkiler gibi, bilim dünyasının ve kamuoyunun dikkatini çekmektedir. Bu itibarla sayı ve türce azalan, sadece belli alanlarda yaşayan hayvanlar son yıllarda ortaya çıkan ekoturizm için önemli bir çekicilik (atraksiyon) oluşturmaktadır. Bu değerlerin korunması suretiyle doğal ortamın koruma ve kullanmaya yönelik olarak değerlendirilmesi gündeme gelmiştir, Bu bağlamda söz konusu alanların “**doğal sit alanı**” veya “**milli park**” olarak sınırlandırılmasına yol açmıştır. Doğal sit alanları ile milli parklar, sahip oldukları doğal zenginlikler nedeniyle ekoturizm için çekicilik oluşturmaktadırlar.